

LUNDS
UNIVERSITET

Den osynliga läggningen

- diskursanalys av kvinnlig bisexualitet i självbiografiska texter och faktatexter

Love Granlund
GNVK01
VT15

Genusvetenskapliga institutionen
Lunds universitet
Handledare: Anna Olovsson Lööv

Abstract

The aim of the thesis is to explore discourses on bisexuality focusing on bisexual women and the relationship between bisexuality and other sexualities. The material contains both factual texts (information texts) and autobiographical texts (blogs) written by self identified bisexual women. The texts are analyzed with Laclau and Mouffe's discourse theory. The analysis is divided into three chapters: *Prejudices and replies*, *Bisexuality and pansexuality* and *Homosexuality – bisexuality – heterosexuality*.

According to my results the bisexual woman is a double antagonistic subject position. My results also show that there is an unclear relationship between bisexuality and pansexuality and that bisexuality poses as a threat to the positions of heterosexuality and homosexuality in its endeavor to change their meaning.

Keywords:

Bisexuality, discourse, bisexual women, prejudice

Nyckelord:

Bisexualitet, diskurs, bisexuella kvinnor, fördomar

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning	4
2. Syfte och frågeställningar	5
3. Tidigare forskning	6
4. Metod och material	9
4.1 <i>Urval och material</i>	9
4.2 <i>Diskursanalys</i>	12
4.5 <i>Etiska överväganden</i>	13
5. Teori	14
5.1 <i>Diskursteori</i>	14
5.2 <i>Epistemiskt privilegium</i>	17
5.3 <i>Epistemiskt våld</i>	17
5.4 <i>Mellangrund</i>	17
5.5 <i>Den heterosexuella matrisen</i>	18
5.6 <i>Madonnan/horan</i>	18
6. Analys	19
6.3 <i>Fördomar och bemötande av fördomar</i>	19
6.1 <i>Bisexualitet och pansexualitet</i>	23
6.2 <i>Homosexualitet – bisexualitet – heterosexualitet</i>	25
7. Avslutande diskussion	29
Källförteckning	32

1. Inledning

Flera gånger har jag hamnat i diskussioner med vänner och bekanta om bisexualitet. De vänner som identifierar sig som bisexuella har tagit upp funderingar kring normer inom HBTQ-världen och hur de upplever att de bemöts inom den. Vad som utmärkt dessa diskussioner är en upplevelse av exkludering och en känsla av att behöva hävda och belysa sin bisexualitet.

Vissa med en partner av motsatt kön har beskrivit att de, vid nya möten med till exempel lesbiska tjejer, vill berätta om sin sexuella läggning för att den annars blir osynlig och de riskerar att uppfattas som hetero. Andra som rör sig inom HBTQ-världen har berättat hur de har undvikit att tala om sin bisexualitet för att inte riskera att bli misstrodda.

Mitt intresse väcktes när en bekant till mig hörde av sig, delvis för att jag själv är lesbisk, för att ventileras om ett samtal med två lesbiska tjejer på en fest. Min vän identifierar sig som bisexuell och har en partner av motsatt kön. Hon berättade hur det under samtalet framkommit att hon är bisexuell och hur samtalstonen genast hade förändrats från trevlig till att hon kände att de frusit ut henne. Hon beskrev en förvånad besvikelse och undrade om det här var ett vanligt bemötande. Jag svarade att det tyvärr inte var första gången jag hört något liknande och att jag kunde tänka mig att så var fallet. Vi pratade ett tag till och efter samtalet fortsatte jag att fundera. Mina tankar gick till de lesbiska rummen, vilka de är tillgängliga för samt vilka som exkluderas, hur inställningen ser ut hos lesbiska tjejer gentemot bisexuella tjejer, om deras läggning ses som något hotande eller kanske inte tas på allvar. Dessa spaningar är inte direkt nya men frågan blev plötsligt väldigt påtaglig. Detta är anledningen till att jag har valt att skriva min uppsats om bisexualitet, för att försöka skapa en slags bild av hur bisexualitet representeras, beskrivs samt funderas över. Till min hjälp har jag gjort ett urval av självbiografiska texter och faktatexter som jag kommer att utgå ifrån i skapandet av min analys. I Sverige är det generellt ont om communitys, forskning och information relaterade till bisexualitet. Detta gör det på samma gång intressant att granska vad som faktiskt sägs och hur detta formar tankar om en läggning som lätt misstas för homo- och heterosexualitet.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med min uppsats är att undersöka diskursen kring bisexualitet med fokus på bisexuella kvinnor. Enligt min förförståelse finns delade meningar om bisexualitet och jag är nyfiken på hur dessa ser ut samt hur de tar sig uttryck i diskursen.

Till detta har jag tre frågeställningar som jag kommer att besvara under uppsatsens gång.

Dessa är:

- Hur beskrivs bisexuella kvinnor?
- Hur beskrivs bisexualitet?
- Hur beskrivs förhållandet mellan bisexualitet och andra sexualiteter?

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt följer en presentation av tidigare forskning om bisexuella kvinnor.

I *Bisexual spaces*(2002) framför Clare Hemmings kritik mot de dominerande uppfattningarna som existerar kring genus och sexualitet och hon gör detta med fokus på bisexualitet. Undersökningen rör sig kring bisexualiteten position som en ”middleground”¹, alltså en yta som både utgör en del av och en yta mellan heterosexualiteten och homosexualiteten. För att förenkla beskrivningen på svenska byter jag ut ”middleground” mot Malena Gustavssons översättning ”mellangrund”.² Hemmings undersökning fokuserar på bisexuell kunskap och kunskap om bisexualitet. Genom att använda sig av redan existerande teoretiskt arbete vill hon dra paralleller från teorier om ”staketet” som en mellangrund och gräns mellan homo- och heterosexualitet och sitt eget fokus på den bisexuella kunskapen. Vidare vill hon genom arbetet med detta förändra kartan över det samtida fält som är feministiska- och queerstudier genom samma perspektiv om kunskap. Genom att göra detta vill hon skapa nya associationer kring bisexualitet och undersöka hur andra forskare reproducerar och genererar meningar inom sina texter för att få dem att fungera. Slutligen ämnar hon genom att se till hur bisexuella formationer ser ut både i små och större kontexter och studera när bisexualitet inte ses som en mellangrund utan anses vara en del av antingen hetero- eller homosexualitet samt när bisexualiteten anses gå ihop med andra communities.³

Malena Gustavson har i sin avhandling *Blandade känslor – bisexuella kvinnors praktik och politik* från år 2006 gjort en undersökning baserad på kvinnors erfarenheter, tankar, känslor och åsikter kring sin bisexualitet. För att kunna genomföra undersökningen i fråga har Gustavsson utgått från tre empiriska material. Dessa är intervjuer, deltagande observation och ett urval i vetenskapshistoriska litteraturstudier. I sin teori använder sig Gustavson till stor del av Judith Butler och Joan Scott som hon väver samman för att förklara hur hon ser på relationen mellan genus och kön samt uttalar en inriktning mot feministiskt och queerteoretiskt ramverk. Avhandlingen fokuserar på att genom det insamlade materialet lyfta fram bisexuella kvinnors berättelser och genom detta göra bisexualitet till en analytisk kategori som hon bygger på kunskap. Gustavsson menar att bisexualitet inte kan existera som en statisk kategori då det rymmer diverse idéer, uppfattningar och betydelser och vill synliggöra de skillnadsgörandes som existerar mellan bisexualitet, homosexualitet och

¹ C. Hemmings, *Bisexual spaces – a geography of sexuality and gender*, Routledge, London, 2002, s. 1.

² M. Gustavson, *Blandade känslor - bisexuella kvinnors praktik & politik*, Kabusa böcker, Diss. Linköping: Linköpings universitet, Göteborg, 2006, s. 41.

³ C. Hemmings, 2002, s. 1-4.

heterosexualitet. Hon menar även att detta även måste inkludera undersökningar av monogami samt polygami.⁴

Lambda Nordica är namnet på en nordisk vetenskaplig tidskrift med inriktning på HBTQ-studier ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv.⁵ År 2001 ägnades nummer 1-2 åt temat bisexualitet. Nedan kommer jag att presentera de två artiklar som jag funnit mest intressanta, resterande texter som går att återfinna i tidskriften är: Malena Gustavssons *Ett tygellöst leverne – En bisexuell kritik av tvåsamhetens hegemoni*, Anna Adenhijis *Ordningsstörande begär: Biteori som kritik av antropologisk sexualitetsforskning*, Sara Edenheims *Handledning i Teratologi – En dekonstruktion av bisexualitet och andra monstruösa fenomen* samt Hanna Bertilsdotters *Maskrosbarn – Historisk genomgång av svensk och internationell biaktivism*.

En av artiklarna i Lambda Nordica jag vill uppmärksamma är skriven av Hanna Bertilsdotter och heter *Biidentitet/er – en presentation av en bistudie*. Artikeln baseras på intervjuer med kvinnor som har bisexuella erfarenheter där Bertilsdotter gör en uppdelning i bi-emotionalitet, bi-sexualitet och bi-identitet. Hon utgår även från två olika diskussioner varav en är på individnivå och handlar om identitetsskapande och den andra på strukturnivå som istället handlar om en grups identitetsskapande samt vikten av erkännande och förståelse. Hon tar upp olika gränsövergångar som hon väljer att kalla bisexuella processer, de inkluderar tonårsbisexualitet, att testa gränserna och första gränsövergången och behandlar bisexuella erfarenheter. De beskrivs som passeringsriter som istället för att avklaras fortsätter upprepas. I artikeln beskrivs vardagsproblem, funderingar, strategier, representationer och bilder av bisexualitet.⁶

En annan artikel jag vill nämna är skriven av Karin Ekström och heter *Bisexuell och feminist – en paradox eller den ultimata subversionen*. Artikeln handlar om bisexualitetens relation med feminism, om det går att kombinera. Ekström tar upp flera olika teoretiker i syfte att reda undersöka synen på bisexualitet och diskuterar detta. Det märks ganska tydligt i sättet hon skriver på att hon anser att kombinationen bisexualitet och feminism är genomförbar, och att hon tycker att detta är något som behöver synliggöras och diskuteras. Hon gör också dragningar till många teoretiska perspektiv där jag framförallt intresserar mig för hennes

⁴ M. Gustavson, 2006, s. 34.

⁵ Lambda Nordica, 'lambda nordica', *Lambda Nordica*, <<http://www.lambdanordica.se/en/>> 2015-05-01.

⁶ H. Bertilsdotter Rosqvist, 'Biidentiteter: presentation av en bistudie', *Lambda nordica.*, 5(2001):1/2, s. 26-43, 2001.

referenser till det poststrukturalistiska perspektivet eftersom det är det jag tänker använda mig av i min egen uppsats.⁷

På RFSLs hemsida går det att återfinna en artikel skriven av Hanna Bertilsdotter där hon, utifrån egna erfarenheter, beskriver inkludering och exkludering inom HBT-världen som bisexuell. Artikeln handlar om det homosexuella privilegiet som existerar inom HBT-kretsar och hur det påverkar tillgängligheten till dessa rum. Hon beskriver hur hon ställts inför detta då hon skaffat en manlig partner och hur mycket det påverkat omgivningens syn på henne och hennes förhållande, oberoende att även partnern identifierade sig som bisexuell.

Problematiken i att en bisexuell persons läggning omdefinieras av omgivningen beroende på partnerns kön utläses starkt samt frågan om vilka som har rätt till vilka rum och vad som i så fall krävs. Artikeln är en reaktion från Bertilsdotters sida, en reaktion på omgivningens oförmåga att släppa sina normer.⁸

Vidare har kulturanthropologen Jenny Kangasvou skrivit *Bisexuality as a concept in Finland – Signs of a Cultural Change?*, en studie som både behandlar bisexuella kvinnor och mäns erfarenheter. Studien behandlar identifikation, osynlighet och tankar kring fördomar.⁹

Sociologen Catrine Andersson gör i sin artikel *Autonomi och motmakt: om den svenska biteorins utveckling som forskningsområde* en kritisk genomgång av sju uppsatser på C- och D-nivå samt 13 artiklar som alla behandlar temat bisexualitet. I sin diskussion använder hon sig av Pierre Bourdieus teori om fält samt Michel Foucaults maktperspektiv. Avslutningsvis liknar hon sitt material med tidig feministisk forskning. Hon ser alla möjligheter för framtiden samtidigt som hon placerar biteorins utveckling i ett tidigt forskningsstadium.¹⁰

⁷ K. Ekström, 'Bisexuell och feminist: en paradox eller den ultimata subversionen?', *Lambda nordica.*, 5(2001):1/2, s. 44-53, 2001.

⁸ H. Bertilsdotter, 'Det homosexuella privilegiet i HBT-land', *RFSL*, 2003-03-27, <<http://www.rfsl.se/?aid=8723&p=3815>>, 2015-02-14.

⁹ J. Kangasvou, 'Bisexuality as a Concept in Finland: Signs of Cultural Change?', I: *Farväl heteronormativitet. Del 1*. Red. Göran Söderström & Jan Magnusson, Lambda Nordica Förlag, Stockholm, s 150–158, 2003.

¹⁰ C. Andersson, 'Autonomi och motstånd: om den svenska biteorins uveckling som forskningsområde', I: *Lambda Nordica*. Nr 1-2, 2005, s. 54-67.

4. Metod och material

4.1 Urval och material

Det kändes logiskt att börja min jakt på material på RFSLs hemsida då de är Sveriges riksförbund för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter. Där hittade jag ett antal artiklar som passade mitt tema samt faktatexter om olika sexuella läggningar. Faktatexten om bisexualitet var något jag direkt ville använda. Jag kunde se framför mig hur personer med funderingar sökte sig in på RFSLs hemsida och tryckte på deras ordlista för att lära sig om olika sexualiteter och begrepp och att det var detta de möttes av. En text som kort och sakligt redogjorde för de olika begreppen. Jag valde att ta med informationstexten om bisexualitet och letade vidare på andra organisationers hemsidor sidor efter liknade texter genom att söka efter "bisexualitet". De jag ytterligare hittade återfinns på hemsidorna för Nationalencyklopedin(NE), HBTQkojan och UMO. HBTQkojan är ett mentorprogram på internet med syfte att stödja unga HBTQ-personer på deras villkor som drivs av RFSL Stockholm.¹¹ UMO.se drivs av Stockholms läns landsting och är en hemsida som främst vänder sig till unga mellan åldrarna 13-25 i syfte att informera och svara på frågor rörande relationer, hälsa och sex. UMO.se är en förkortning av det formella namnet Ungdomsmottagningen.se.¹² Det kändes viktigt att få titta på de förklarande texter som tolkas som tillförlitliga och undersöka vilken bild de skapar.

Dock ville jag inte stanna vid faktatexter. Jag ville ha mer personliga tankar och åsikter som ett komplement till vad jag hittills hittat. Då bloggar fungerar som tillgängliga, offentliga dagböcker så slog det mig som ett passande val. Genom att använda bloggar kunde jag få tillgång till just de tankar och åsikter jag var intresserad av. De har givit mig tillgång till att utläsa samband, motstridigheter och komma längre än faktatexter då personerna som givit uttryck för sina åsikter faktiskt lever i den värld jag vill undersöka.

Sammanlagt består alltså mitt insamlade material av fyra faktatexter samt 12 stycken självbiografiska texter skrivna av sju självidentifierade bisexuella kvinnor. Att använda fyra faktatexter gör att jag kan urskilja skillnader och likheter utan att göra analysen snårig. I mitt övervägande om antal kom jag fram till att fler faktatexter inte skulle ge något relevant bidrag till min analys då de fyra jag valt redan innehåller de verktyg jag behöver. I det

¹¹ Programmet drivs av RFSL Stockholm med hjälp av arvsfonden, HBTQkojan, 'Ordlista | HBTQkojan.se', *HBTQkojan*, <<http://www.hbtqkojan.se/ordlista>>, 2015-05-01.

¹² P. Wiktorsson, 'Sexuell läggning – bi, hetero och homo', *UMO*, <<http://www.umo.se/Jag/Sexuell-laggning---hetero-homo-bi/>>, 2015-05-01.

självbiografiska materialet baserar jag min avgränsning på innehållet. Till att börja med används bara texter som är skrivna av självidentifierade bisexuella kvinnor, detta har också varit mitt ända kriterium för mitt urval då de enda variabler jag kommer att analysera är könsidentitet och sexualitet. Jag har valt att bara använda blogginlägg där författaren specifikt skriver om bisexualitet, om detta har varit flera stycken har jag även inkluderat dessa då de är skrivna som komplement till varandra. I jakten på självbiografiska texter valde jag att stanna vid dessa 7 bloggar då jag märkte att materialet började upprepa sig och därmed inte skulle ge mig någon ny information. Nedan kommer jag att presentera det självbiografiska materialet.

Författarna kommer att numreras från ett till sju för att tydliggöra vem det är som citeras, deras tilldelade nummer kommer även att användas i analysen som referenser till författarna. Denna numrering gör jag även för att aidentifiera författarna.

Författare 1 - En text används.

Texten handlar om bisexualitetens osynlighet i förhållanden. Författaren beskriver att hon bemöts av ständig förvåning varje gång hennes sexualitet kommer på tal, då omgivningen har klassat henne som ”flata” på grund av hennes kvinnliga partner, och hennes frustration över detta. Vidare tar upp problematiken med att ständigt behöva komma ut samt argument för att bemöta bisexuella stereotyper.

Författare 2 - Tre texter används.

I den första texten beskrivs hur författaren upptäckte sin bisexualitet och hennes funderingar kring normalitet. Hon beskriver hur hon haft förälskelser i sina tjejkompisar och hur detta fått henne att börja utforska sin sexualitet.

Andra texten handlar uteslutande om definitioner av pansexualitet och bisexualitet. Författaren yrkar på dess olikheter genom att göra beskrivande listor av dess innebörder. Dessa listor kommer att analyseras och redogöras för i avsnitt 6.1 i analysen.

Den tredje texten innehåller bisexuella ”myter” och svar på dessa. Listan innehåller exempelvis uttalanden som ”bi nu, gay senare”, ”bisexuella gillar kinky sex” och ”det är en fas”. Det framgår tydligt att författaren tar avstånd från dessa.

Författare 3 - Tre texter används.

I den första texten tar författaren upp problematiken i antagandet om universell heterosexualitet. Hon beskriver obekvämheter i att få frågan om hon har en pojkvän, svara nej och känslan i att vilja lägga till ”ingen flickvän heller förresten!”. Hon menar att en monosexuell person kan svara med ”ja”, ”nej” eller ”jag gillar inte pojkar” medan hon känner att hennes svar blir hängande i luften.

Den andra texten handlar om hur författaren kom fram till att hon var bisexuell men blir till störst del en diskussion av hur bisexualitet definieras. I diskussionen tar hon upp pansexualitet samt diverse uttryck för varianter av kombinationen heterosexuell - bisexuell. Exempel på dessa begrepp är ”heteroflexible”, och ”bisexuell men heteroemotionell”.

Tredje texten handlar om ”bifobi” som närvarande i både homosexuella och heterosexuella sammanhang, hur bisexuella kvinnor som inleder förhållanden med män uppfattas som ”posers” som aldrig varit bisexuella från början. Författaren beskriver även hur hon själv internaliserat denna bifobi innan hon kommit i underfund med sin egen sexualitet samt känslan av att behöva välja mellan hetero- och homosexualitet.

Författare 4 – En text används.

Författaren är en ung kvinna i tonåren som valt att skriva en text som besvarar de frågor hon bemöts med om sin bisexualitet. Hon beskriver hur hon kommit i underfund med sin sexualitet, hur hon kommit ut och vilka reaktioner hon upplevt i samband med detta. Texten innehåller funderingar kring normalitet, preferenser och stolthet inför sin sexualitet.

Författare 5 – En text används.

Denna text inleds som en reaktion mot bifobi som riktats mot författaren för att sedan övergå i uppskattning av sina nära och kära. Hon ger exempel på negativa bemötanden där hon blivit kallad ”äcklig” och uttrycker förvåning över att hennes bisexualitet kan skapa sådana reaktioner. Vidare följer en text som hon skrivit på facebook för att ge utlopp för sin frustration och hennes uppskattning för den positiva respons som omgivningen ger i samband med detta.

Författare 6 – En text används.

Texten handlar till största del om omgivningens förutfattade meningar om bisexualitet men också om homosexuellas intolerans mot bisexualitet. Författaren diskuterar även bemötanden som ifrågasätter hennes sexualitet på ett sätt som hon uppfattar som kränkande.

Författare 7 – En text används.

Författaren till den här texten beskriver sin väg till att öppet börja identifiera sig som bisexuell. Hon tar upp sin rädsla för att inte bli tagen på allvar, hur människor avfärdat bisexualiteten som något universellt samt den osynlighet som följer bisexualiteten. Till exempel problematiserar hon användningen av ”homoäktenskap” när det syftas till samkönade äktenskap och menar att osynliggöranden som dessa leder till att bisexuella känner sig exkluderade från HBTQ-världen.

4.2 Diskursanalys

Jag har valt att använda mig av diskursanalys som metod. Den har sina rötter i lingvistik och har till en början varit en form av textanalys. Dock har diskursbegreppet utvecklats till vidgas och grena ut i olika inriktningar. Den inriktning jag kommer att använda mig av förknippas med Ernesto Laclau och Chantal Mouffe. Deras sätt att definiera begreppet diskurs är förhållandevis brett i jämförelse med andra inriktningar eftersom de väljer att även inkludera sociala handlingar i diskursen. Med denna inriktning följer diskursteori uppbyggd av de teoretiska traditionerna poststrukturalism och marxism.¹³

Diskursteorin innehåller de verktyg som jag kommer att använda under analysen. Med hjälp av dessa verktyg kommer jag att ta reda på vilka byggstenar diskursen utgörs av, hur dessa förhåller sig till varandra och vilken mening som kan utläsas från dem. Utöver dessa kommer jag även att använda mig av ytterligare teorier som hjälpmedel för en bredare analys samt för att fylla en förtydligande funktion. Vilka dessa verktyg och teorier är och hur de används praktiskt kommer att presenteras i teoridelen.

Då jag gått igenom tidigare forskning kring bisexualitet har jag ännu inte funnit någon undersökning där diskursanalys använts som metod vilket påverkade mitt beslut att själv använda det. Jag är intresserad av att, genom diskursteoretiska verktyg, skapa förståelse i en diskurs som refereras till men inte lika frekvent analyseras som sådan. Jag anser att denna metod är ett lämpligt sätt att kartlägga en del i den samtida bisexuella diskursen.

I boken *Diskursanalys i praktiken* av Mats Börjesson och Eva Palmblad ges flera exempel på olika sätt att utföra diskursanalyser med olika slags material som grund. De beskriver hur språket är något formande, en handling som är beroende och begränsad till vår kunskap. Det är alltså avgörande för våra möjligheter att använda oss av det samt att den som sitter inne med möjligheter att uttrycka sig är de som sätter regler¹⁴.

Det benämns även hur insamlandet av data från etnografiska undersökningar skiljer sig från dagens tillgång till sociala medier, bloggar, bilder, dokumentärer, artiklar och även lagar, partipolitik och vetenskapliga artiklar och hur diskursanalysen är ett passande verktyg för att analysera dessa. De påpekar också att dessa material måste hanteras på samma sätt, att ingen hierarkisk skillnad ska göras då inget material kan tolkas som närmare sanningen än något annat för diskursen.¹⁵ Detta anser jag vara en viktig poäng samt relevant för just min uppsats

¹³ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000, s. 32.

¹⁴ M. Börjesson & E. Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, s. 10-11.

¹⁵ M. Börjesson & E. Palmblad (red.), 2007, s. 16.

då det benämner just det material jag ämnar använda, samt att jag använda olika slags textmaterial på samma sätt utan att göra en hierarkisk skillnad mellan dessa.

4.5 Etiska överväganden

Då jag inte gjort intervjuer eller någon annan form av etnografisk forskning så spelar avhumaniseringen som diskursanalyser kan skapa inte någon betydande roll. Det har dock varit något som jag aktivt har reflekterat över, hur mycket av personerna som skrivit mitt material skulle komma att få plats i uppsatsen. Jag kommer att presentera faktatexterna som kommer från olika hemsidor genom att de refereras till både i fotnoter och i källförteckningen.

När det kommer till de självbiografiska texterna har jag förhållit mig till vetenskapsrådets codex fyra huvudkrav för forskningsetisk: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.¹⁶

De självbiografiska texter jag använder är tillgängliga för offentligheten via sökmotorer, kräver ingen sorts medlemskap eller registrering för att läsas och kan därför liknas med vilken slags offentlig text som helst som skulle kunna återfinnas i till exempel veckotidningar. Därför menar jag att både informations- och samtyckeskravet i detta fall går att förbise. I och med konfidentialitetskravet har jag anonymiserat bloggarna som ingår i materialet och ersatt deras referenser med siffrorna 1-7 för att kunna skilja dem åt. Som tidigare nämnt är dock bloggarna offentliga texter vilket gör att de ändå kan gå att finna på internet eftersom texterna citeras men jag har genom att inte inkludera dem i noter eller källförteckning gjort mitt bästa för att det ska vara så svårt som möjligt att återkoppla till dem. När det gäller nyttjandekravet används det insamlade materialet endast i forskningssyfte. Samtliga otryckta källor finns utskrivna och daterade.

¹⁶ *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet, Stockholm, 2002, s. 6-14, hittad 2015-05-15.

5. Teori

5.1 Diskursteori

Som tidigare nämnt ämnar jag använda mig av Laclau och Mouffes diskursteori för att genomföra min analys. Teorin innefattar flera diskursteoretiska begrepp som används för att kategorisera och nysta ut det virrvarr som diskurser kan vara. Till att börja med anses diskurser skapa verkligheten. Detta kan låta som att verkligheten inte existerar men fallet är snarare att den inte ges mening utan vår uppfattning av den. Enligt Laclau och Mouffe inkluderas inte bara språk utan även sociala handlingar i diskurser. Även om dessa skiljer sig åt påverkar de diskursen på ett liknande sätt och bör behandlas därefter. De gör alltså ingen skiljelinje mellan diskursivt och icke-diskursivt utan studerar alla sociala fenomen diskursivt.¹⁷

Ett försök till att ge en bild av vad en diskurs är kan en att tänka sig en diskurs som ett internetforum. Det finns flera olika forum tillgängliga men vi väljer att delta i ett till att börja med. I detta forum pågår en diskussion i samma anda som forumets tema, låt oss säga att det är ett vänsterpolitiskt forum. I diskussionerna som förs kommer ett visst språkbruk att användas, ett visst sätt att bete sig kommer förväntas och genom att interagera och studera forumet kommer en viss bild av verkligheten skapas. Forumet kommer aldrig att stanna och du kommer inte heller att stanna i ett forum. Detta innebär att den information som forumet producerar är i ständig förändring på samma sätt som människors tankar alltid är i förändring. Detta innebär att en viss betydelse bara kan kopplas till en specifik tid och plats. Vidare kan teman som tas upp i det vänsterpolitiska forumet även finnas inom ett högerpolitiskt forum. Dock kommer informationen och diskussionerna se annorlunda ut vilket kommer att forma olika uppfattningar av verkligheten. Mellan de två forumen förs också en kamp för att låsa fast mening till specifika ord. De olika parterna har onekligen olika definitioner på samma ord, till exempel ”rättvisa”, och båda parter vill göra sin mening allmängiltig, låsa fast den. Detta är diskursens mål, att låsa fast meningar, utesluta andra möjliga tolkningar, så att verkligheten tolkas på just den diskursens vis. Det kan alltså ses som en karta över olika meningar och dess förhållande till varandra.

För att gå vidare in på hur betydelser förändras genom diskurser vill jag dra uppmärksamheten till Ferdinand de Saussure. Han utvecklade teorier som byggde på att ett ord genom att ges mening blir ett *tecken*. Om ett ord inte förknippas med någon betydelse blir

¹⁷ G. Bergström & K. Boréus (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Upplaga 3, Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 354-355, 358, 364-367.

det meningslöst, men så fort det råder ett samförstånd i vad ordet betyder så blir det ett tecken som representerar denna betydelse. Saussure beskrev det som ett fiskenät. Om varje knut i nätet är ett tecken så bestäms dess mening genom sin position till de andra tecknen och genom vad det inte är. Detta tog poststrukturalister med sig trots att de även kritiserade det. Enligt Saussure hade tecknen en fast plats, en slutgiltig mening, och det är där kritiken kommer in. Poststrukturalisterna menade på att tecknen aldrig kan låsas, att de, genom diskurser, alltid kommer att vara föränderliga. Tecknens oförmåga att ha en enda fast mening benämns men begreppet *kontingens*. Kort sagt syftar begreppet kontingens till att inga av tecknets möjliga meningar är omöjliga, men de är heller inte nödvändiga, rum finns alltid för förändring. De menar även att tecken kan ges olika innebörder beroende på vilken diskurs de ingår i.¹⁸ För att underlätta läsningen i resten av uppsatsen kommer jag att kursivera ord då jag syftar till dem som tecken så att ingen förvirring sker.

En kan säga att det råder kamp om tecknens betydelser, vissa mer än andra. Laclau och Mouffe kallar dessa tecken för *moment* och *element*. Moment är alla tecken som ingår i en diskurs. De tecken som det generellt råder minst kamp om förblir moment, de har stabila innebörder. De tecken som det råder kamp om, som inte har en fast mening eller betyder flera saker kallas element. Kampen kännetecknas av diskursens försök till att stabilisera betydelser, att omvandla dem till moment genom att göra dem entydiga. Genom en så kallad *artikulation* kan element också få nya meningar genom att kopplas samman med nya tecken. Artikulationen är ett uttryck för just den processen.¹⁹

Det finns även olika sorters element, en form är *flytande signifikanter*. Dessa tecken är extra mottagliga för alternativa meningar och det är dessa som diskurser vill forma efter sitt eget innehåll. *Kön* skulle kunna vara ett exempel på en flytande signifikant beroende på om en ser till en naturvetenskaplig diskurs eller en genusvetenskaplig diskurs.²⁰

För att försöka förstå hur en diskurs är uppbyggd kan en inleda med att nysta fram vilka *nodalpunkter* som existerar. Nodalpunkter är de tecken som diskursen är uppbyggd av, de kan ses som navet på ett hjul där det ger mening åt de tecken som snurrar omkring det. Dock är även dessa ofta öppna för kamp. Mellan diskurser kan nodalpunkter även vara flytande signifikanter men det behöver inte vara så. Om en ser tillbaka till föregående exempel så gäller det även här. *Kön* är en nodalpunkt både inom den medicinska- och genusvetenskapliga

¹⁸ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 32-33.

¹⁹ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 32-35.

²⁰ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 35.

diskursen samtidigt som det emellan dem råder en stark kamp om dess betydelse vilket även gör den till en flytande signifikant.²¹

Liksom synen på verkligheten och diskurser så innebär detta att även subjektets identitet styrs av diskurser. Diskurserna försätter subjektet i olika positioner, denna process kallas *interpellering*. Interpellationen sker till olika *subjektpositioner* som ger subjektet något att identifiera sig med och agera utifrån. Dock kommer subjektpositionerna även med tillhörande förväntningar knutna till sig som även dessa bestäms av diskursen. Till exempel så innebär subjektpositionen *elev* med förväntningar och skyldigheter för hur en elev ska bete sig, subjektpositionen *farmor* har andra förväntningar och skyldigheter. I diskursernas ständiga förändring blir även subjektpositionerna kontingenta och med dem identiteterna. Subjektpositionerna har också likheten med diskursen att deras mening skapas i förhållande till vad de inte är, i skillnadsgörande. Dock beroende på vilken diskurs subjekten befinner sig så interPELLERAS de i olika subjektpositioner knutna till sina egna skyldigheter och förväntningar.²²

Subjektet befinner sig dock alltid på flera positioner samtidigt och förväntas då anpassa sig efter dessa. Enligt Laclau och Mouffe görs ingen skillnad på subjekt och subjektposition då de befinner sig i en diskurs, båda formas utifrån diskursen, inte från sig själva, dock kan subjektet bli *överdeterminerat*. Detta sker då de olika positionerna har ett *antagonistiskt* förhållande till varandra eller blir för många vilket leder till förvirring eller frustration hos subjektet. För att förtydliga innebär antagonism, inom diskursteori, konflikt och syftar till identiteter som inte går ihop, när de i sina betydelser är varandras motsatser. Ett exempel på detta skulle kunna vara subjektpositionerna *pacifist* och *soldat*.²³ I de fall där det antagonistiska förhållandet mellan tecken upphör har det skett en så kallad *hegemonisk intervention*. Den hegemoniska interventionen strävar precis som diskurser mot att låsa fast element till moment, dock begränsar den sig inte till en diskurs utan verkar övergripande. Diskursen blir då slutsatsen av den reartikulation som den hegemoniska interventionen genomfört.²⁴

Ett sätt att se på identiteter kan hämtas från Jacques Lacan. Enligt honom kan en även inom identiteten hitta nodalpunkter fast de här istället kallas för *mästersignifikanter*. De fungerar precis som nodalpunkter genom att bygga upp identiteten. För att vidare bena ut identiteten använder sig Laclau och Mouffe av *ekvivalenskedjor*. Dessa kedjor består av

²¹ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 33, 35.

²² M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 48-49.

²³ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 48-49, 55.

²⁴ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 54-56.

signifikanter som anses ha samband inom diskursen. Ett exempel skulle kunna vara att signifikanten *flicka* knyts samman med *söt*, *dockor* och *rosa*. De olika signifikanterna i kedjan ger mening åt varandra och skapar en förståelse av vad en flicka är.²⁵

5.2 Epistemiskt privilegium

Med epistemiskt privilegium menas att marginaliserade grupper har en större möjlighet till förståelse av ojämlika förhållanden genom att både ha insikt i sin egen position och behov samt de privilegierades behov eftersom de måste förhålla sig till dem. De privilegierade däremot behöver inte sätta sig in i eller ta hänsyn till de marginaliserades situationer och behov eftersom det är de som utformar reglerna och saknar därför kunskap om dessa.²⁶

Inom HBTQ-världen finns en homonorm och inom hetero-världen en heteronorm, med detta uttalande vill jag visa på att det är bisexuella som blir de marginaliserade i båda sammanhang vilket ger dem ett epistemiskt privilegium.

5.3 Epistemiskt våld

I Mikaela Lundahls tolkning av Gayatri Chakravorty Spivak beskriver hon hur epistemiskt våld utövas då till exempel västerlandet talar för tredje världen. Hon menar att det inte går att rättvist tala för någon annan i någon kontext. Om en dikotomi existerar kan en förståelse för varandra inte skapas för än de olika parterna blivit en del av varandra. Dock är en av parterna alltid starkare och problematiken uppstår då i att det är den starka rösten som tar över och reglerar den svagare. Spivak menar på att om dikotomierna inte än blivit en del av varandra så kan inte en förståelse skapas efter som de olika parterna aldrig helt kan nå fram till varandra. Försöken blir då en översättning som egentligen bara är en tolkning som färgas av den tolkande partens egna diskursiva sammanhang.²⁷ Detta begrepp är relevant för att hjälpa till att förstå bisexualitetens position samt dess uttrycksmöjligheter, något som jag kommer att återkoppla till i min analys.

5.4 Mellangrund

Begreppet ”middleground” har hämtats från Clare Hemmings och är ett nyckelbegrepp både i hennes bok *Bisexual spaces* och Malena Gustavssons *Blandade känslor*. Gustavsson har dock översatt begreppet till ”mellangrund” med den dubbla betydelsen mellanrum och

²⁵ M. Winther Jørgensen & L. Phillips, 2000, s. 50.

²⁶ N. Lykke, *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2009, s. 136-138.

²⁷ M. Lundahl, 'Gayatri Chakravorty Spivak och den andres talan', *Glänta (Print)*, 2001:1/2, s. 120-127, 2001, s. 3-11.

kompromiss. I båda fall används begreppet för att beskriva bisexualitetens position mellan heterosexualitet och homosexualitet. Gustavsson menar att mellangrund passar bättre än mellanrum då hon påpekar att mellanrum är ett ord som konnoterar neutral zon vilket inte är fallet här samt att begreppet tillåter en kritisk granskning av bisexualitetens position.²⁸ I min analys kommer jag ta hjälp av begreppet för att beskriva och förstå den position som mitt ämne rör sig i samt använda det som utgångspunkt för att dra vidare tolkningar utifrån mitt material.

5.5 Den heterosexuella matrisen

Jag använder Fanny Ambjörnssons beskrivning av den amerikanska teoretikern Judith Butlers teori om den heterosexuella matrisen. Den fungerar som ett ramverk där manligt och kvinnligt organiseras i en tvåkönsmodell som de enda möjliga könsidentiteterna till vilka det följer regler som ger dessa två könsidentiteter ett dikotomt förhållande. Förväntningar och regler talar om vad som är manligt respektive vad som är kvinnligt vilken bestäms i motsatser till varandra. Sexuellt begär är även det reglerat till att kvinnor endast ska känna åtrå gentemot män medan män endast ska känna åtrå gentemot kvinnor.²⁹ I min analys kommer den att användas för att dra en slutsats om förhållandet mellan tecknet *kvinna* och *bisexualitet*.

5.6 Madonnan/horan

Dikotomin madonnan och horan visar den tudelade bild som finns av kvinnan och hennes kropp som tillgänglig. De definieras av sitt antagonistiska förhållande. Madonnan är moderlig, dygdig, ärbär, lojal och omhändertagande, en hustru. Den prostituerade symboliserar allt madonnan inte är, hon är förtappad. Men trots sina olikheter står de båda till tjänst som tillgängliga kroppar för män. Madonna/hora-komplexet är mer invecklat än min korta beskrivning men jag kommer bara att använda mig av dem som symboler och väljer därför att inte gå djupare in.³⁰

²⁸ C. Hemmings, 2002, s. 2-3 & M. Gustavson, 2006, s. 41-42.

²⁹ F. Ambjörnsson, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006, s. 112-114.

³⁰ M. Edwards, *Kroppspolitik: om moder Svea och andra kvinnor*, (Ny utg.), Atlas, Stockholm, 2012, s. 136-138.

6. Analys

Analysen är indelad i tre olika delar där varje del behandlar olika teman jag bedömt som dominerande i mitt material. Mina forskningsfrågor kommer till största del att besvaras i varsitt stycke men eftersom de är så pass sammanlänkade har jag valt att inte avgränsa dem som sådana.

I den första delen kommer jag att utgå från de självbiografiska texterna samt en text från RFSL:s hemsida för att analysera fördomar och mötande av dessa, och genom detta analyseras också subjektpositionen *bisexuell kvinna*. Jag kommer att visa hur dessa delade meningar kring elementet bisexualitet visar på den kamp som råder och vilka tecken som olika diskurser vill låsta fast vid det.

I andra delen kommer jag att gå vidare med att analysera bisexualitet gentemot pansexualitet. Jag kommer att inleda med att använda faktatexter för att redovisa deras olika definitioner för att sedan gå vidare med att använda citat från de självbiografiska texterna där samma dilemma diskuteras.

Tredje och sista delen kommer att behandla bisexualitet i relation till både heterosexualitet och homosexualitet samt hur de påverkar meningsskapandet hos varandra. Då dessa tre sexualiteter är delar av varandra samtidigt som de är varandras motsatser ser jag det som en omöjlighet att genomföra analysen utan att göra denna jämförelse.

6.3 Fördomar och bemötande av fördomar

En bisexuell kvinna kommer att behöva förhålla sig till diverse förväntningar som genom diskursen kommit att förknippas med denna subjektposition. Men trots att alla kvinnor, som har förmågan att känna attraktion, kärlek och/eller åtrå både mot män och kvinnor, inte identifierar sig med den bisexuella läggningen kan de ändå interPELLERAS av diskursen till samma subjektposition genom sina handlingar eller genom ett icke-hegemoniskt genusuttryck. De kommer då oavsett om de identifierar sig eller inte att påverkas av de förväntningar som kopplas till denna position. InterPELLeringen kan skapa problematik om subjektet själv inte erkänner positionen eller har en annan uppfattning av vad positionen bör kräva av henne. Denna problematik vill jag gå vidare in på med genom att redovisa några av de fördomar och svar som både nämns och listas i samtliga självbiografiska texter och även förekommer på RFSL:s hemsida.³¹

³¹ RFSL, 'Fördomar om bisexualitet – RFSL', *RFSL*, <<http://www.rfsl.se/?p=692>>, 2015-05-01.

Två av blogginläggen listar fördomar med tillhörande kritik medan de andra skriver om det men inte på ett lika konkret sätt. Den förutfattade mening som framkommer oftast är den att bisexualiteten är en ”fas”, antingen i livet eller som en övergång till en homo- eller heterosexuell läggning, eller att personen ”poserar” som bisexuell trots att den egentligen är heterosexuell. Två av författarna till blogginläggen uttrycker sig såhär:

”Det är ju bara en fas, något man är innan man bestämmer sig för vilket kön man egentligen gillar, och om en tjej påstår sig vara bi och sedan dejtar en kille, ja, då var hon bara en poser som egentligen var straight hela tiden.”³²

”Homosexuella kan ha otroligt många fördomar om bisexuella, jag vet inte HUR många gånger jag hört flator säga till mig att: ”Jag var också bisexuell tills jag kom ut på RIKTIGT”.”³³

På grund av kopplingen mellan *bisexualitet* och *fas* kommer subjektpositionen länkas med tecken som *osäkerhet*, *opålitlighet* och *hyckleri* vilket i sin tur reflekterar subjektet i sig.

Dessa uppfattningar vittnar om en misstro till det bisexuella subjektet. Att det benämns som en övergångsfas knyter an till diskussionen om hur bisexuella ses som antingen heterosexuella eller homosexuella, att det inte ses som en läggning i sig självt. Att sammankoppla *bisexualitet* men *fas* fungerar också bekräftande för bisexualitetens ombytlighet, att subjektet medgett möjligheten till både samkönade och olikkönade relationer. Vad som är föränderligt är ju egentligen mot vilket kön subjektets känslor och åtrå riktas inte den faktiska sexuella läggningen.

Denna problematik går även hand i hand med påståendet om universell bisexualitet. ”När jag väl testade att ta ordet i mun med allra största tillförsikt så fick jag alltid svaret att ”ja men såklart, jag tror att alla egentligen är bi”.”³⁴ Detta påstående tolkar jag som ett försvar mot bisexualitetens försök att göra heterosexualitet och homosexualitet till element. Med heteronormen i ryggen vill jag påstå att detta speciellt gäller heterosexualiteten. Genom ett sådant påstående kan heterosexualiteten medge att samkönade känslomässiga- och sexuella praktiker utförs i heterosexuella sammanhang samtidigt som det inte påverkar heterosexualiteten som moment. De kan då avfärdas som till exempel experiment i ungdomen, en kul grej på fester eller djup vänskap.

Försvaret kan även ta en annan vändning, ”Men det här med bisexualitet, är inte det bara för folk i garderoben? De är väl gay allihop ändå?”³⁵. Här handlar det istället om att försvara sig genom att ta avstånd från samkönade praktiker och sätta ett likhetstecken mellan

³² Författare nr 3.

³³ Författare nr 6.

³⁴ Författare nr 7.

³⁵ Författare nr 7.

bisexualitet och homosexualitet. Genom detta osynliggörs alla bisexuella som lever i olikkönade förhållanden och gör därmed deras läggning ogiltig. Liknande bemötande beskrivs i flera av bloggarna och samtliga författare uttrycker en frustration över den marginaliserande effekt som detta antagande har.

Här vill jag uppmärksamma tecknet *äkthet* då jag menar att detta är en mästersignifikant i diskursen kring kvinnlig bisexuell identitet. Tecknet i fråga uppkommer inte bara i sammanhang om fördomar utan även i författarnas funderingar kring sin egen identitet. Det uttrycks i oro över att inte bli tagen på allvar, frustration över att inte bli det samt i rädsla för att utforska sin egen sexualitet.

”Tänk om ingen tror mig? Tänk om jag aldrig någonsin blir ihop med en tjej och så när jag säger att jag är bi tror alla att jag bara försöker vara speciell? Och då får en ändå komma ihåg att jag rör mig i kretsar där bi anses vara normen.”³⁶

Tankarna kring att bisexualiteten måste bevisas för omvärlden har även det samband men *äkthet*, bilden av att en bisexuell person aktivt måste praktisera sin läggning öppet för att den ska anses legitim. Frågan är hur *äkthet* definieras när det kopplas till *bisexuell kvinna*. För att kunna gå vidare måste jag först redogöra för var problematiken börjar, min analys av förhållandet mellan tecknen *kvinna* och *bisexuell*. I den hegemoniska genusdiskursen definieras tecknet *kvinna* i förhållande till sin motsats, tecknet *man*. För att komma till min poäng vill jag använda mig av den heterosexuella matrisen.³⁷ Utifrån detta synsätt knyts *kvinna* samman med ett kvinnligt genus, ett biologisk kvinnlig kropp och ett romantiskt/sexuellt begär riktat mot män, medan *man* får sin mening fastställd som dess motsats. Kombinera detta med de förväntningar på subjektpositionen *kvinna* som hör till *madonnan* i madonna/hora-komplexet. Subjektpositionen *madonnan* kopplas till tecken som *lojal, omhändertagande, moder, monogam*³⁸, och *dygdig* vilket representerar några av de förväntningar som måste uppfyllas för att legitimera positionen. Det är också dessa som ingår i den hegemoniska genusdiskursen kopplat till signifikanten *kvinna*. Motsatsen *horan* kopplas i sin tur till tecken som *promiskuös, smutsig, tillgänglig, barnlös*.³⁹

Ställ detta emot en ekvivalenskedja med tecken kopplade till bisexualitet: *bisexuell – opålitlig – promiskuös – polygam*. Denna kedja innehåller tecken som snarare kopplas samman med *horan*. Tecknen *kvinna* och *bisexualitet* har alltså ett antagonistiskt förhållande till varandra och subjektet blir därmed överdeterminerat. I fråga om elementet *äkthet* i relation

³⁶ Författare nr 7.

³⁷ F. Ambjörnsson, 2006, s. 112-114.

³⁸ För att förtydliga så består ett monogamt förhållande av två involverade parter medan ett polyamoröst förhållande kan inkludera fler partners i olika formationer.

³⁹ M. Edwards, 2012, s. 136-138.

till *kvinna* och *bisexualitet* vill jag säga att meningen blir kluven. I många fall associeras *äkthet* till tecken som *ärlig*, *riktig*, *autentisk* men på grund av det antagonistiska förhållandet mellan *kvinna* och *bisexualitet* kan dessa tecken ej länkas samman. Äktheten kan alltså inte bekräftas.

Vidare vill jag uppmärksamma ännu en mästersistigant kopplat till den kvinnliga bisexuella subjektpositionen nämligen *sex*, eller snarare *bisexuellt sex*. Själva sexlivet är vad de flesta fördomar, åsikter och reflektioner rör sig om. Signifikanten *sex* återfinns även i de förväntningar som sätts på den bisexuella subjektpositionen. Ekvivalenskedjan går: *bisexuell - samkönat sex - olikkönat sex - poly*. Vi är tillbaka i att den bisexuella subjektpositionen kräver att de samkönade relationerna och de olikkönade relationerna praktiseras samtidigt för att subjektet ska legitimeras i sin position.

”Sen underlättar det inte min situation heller att jag är tillsammans med en man, i ett(...) mycket monogamt förhållande. Och jag är lycklig med det. Nej, det passar inte in i bilden av en bisexuell kvinna. För som sådan ska man helst vara promiskuös, lättfotad och helst ha ett eget litet harem.”⁴⁰

Min tolkning är att samtidigt som dessa förväntningar av bisexuell polygami måste mötas för att legitimera bisexualiteten så måste även tecknet *polygami* förhålla sig till sin motsats i den hegemoniska genusdiskursen, nämligen *monogami*. Inom monogama kontexter kopplas förekomsten av multipla partners antingen till tecken som *otrohet* och *promiskuitet* vilket gör att dessa tecken genom artikulation knyts till *polygami* och genom detta till *bisexualitet*. Jag drar här återigen paralleller till madonna/hora-komplexet då *monogami*, i detta, kopplas till *madonnan* medan *polygami* kopplas till *horan*. ”Killar kom med kommentarer som ”Så du skulle alltså kunna ha en trekant med mig och en annan tjej?”... ”⁴¹

Relevant för tecknet *kvinna* är att det också kopplas till *tillgänglighet*. En viktig poäng som görs i madonna/hora-komplexet är synen på kvinnokroppen som tillgänglig för män. Som madonnan grundar sig detta i kvinnans subjektposition som *maka* och *moder*, då hon endast ska vara tillgänglig för en man, medan horans kropp ses som tillgänglig för flera män i en essentialistisk föreställning av mäns sexuella behov som okontrollerbara, tillgången till *horan* ses därmed som en manlig rättighet.⁴² Genom att positioneras som *horan*, genom sin bisexualitet, kopplas även den bisexuella kvinnan till *tillgänglighet* vilket ovanstående citat är ett exempel av.

”Min ”bästävän” kunde inte släppa tanken på att jag var kär i henne, vilket jag absolut inte var. Hon kunde pussa mig och sen fråga om jag blev kåt. Hon sa hela tiden att jag inte fick bli kär i henne, att hon tyckte lesbiska

⁴⁰ Författare nr 6.

⁴¹ Författare nr 5.

⁴² M. Eduards, 2012, s. 136-140.

var äckliga osv. Vissa tror tydligen att bara för att jag är bisexuell så tänder jag på varje tjej jag går förbi. Självklart är det inte så.”⁴³

Ovanstående citat beskriver en reaktion författaren möttes av då hon kom ut som bisexuell. Här tolkar jag det som att det finns en bild av att det bisexuella subjektet innehar samma sorts okontrollerbara begär som kan kopplas till subjektpositionen *man*. Jag skulle vilja säga att förmågan att rikta känslor mot både män och kvinnor skapar konnotationer som förknippar det bisexuella subjektet både med ett maskulint- och ett feminint genus samt att detta är en av anledningarna till att subjektet överdetermineras.

Det jag vill uppmärksamma genom att använda dessa fördomar och dess motsättningar är återigen kampen om elementet *bisexualitet*. Genom fördomarna uttrycker både de heterosexuella och de homosexuella subjektpositionerna vilka tecken de vill koppla till elementet *bisexualitet*, svaren och motargumenten tyder på ett motstånd från bisexuella själva, att genom artikulation fästa andra tecken och genom detta låsta fast en ny mening. Denna marginaliserade position, som diskursen interPELLERAT bisexuella till, ger dock fördomarna styrka eftersom de kommer från privilegierade subjektpositioner.

6.1 Bisexualitet och pansexualitet

En stor del av kampen om bisexualitetens mening förs jämsides med pansexualitet då deras mening å ena sidan ses som densamma medan de å andra sidan separeras. Skillnaden ligger i vilka könsidentiteter läggningen i fråga riktar sin attraktion mot. Både i faktatexter och bloggar har denna otydlighet märkts av. Enligt NE betyder ”pan-”: ”hel” eller ”all”⁴⁴ medan ”bi-” betyder: ”två”, ”tve” eller ”dubbel”⁴⁵, däremot finns ingen definition av pansexualitet på deras hemsida. Alla fyra faktatexter om bisexualitet från RFSL, HBTQ-kojan, NE och UMO enas om att läggningen handlar om förmågan att känna attraktion, kärlek och sexuellt begär. Dock skiljer sig definitionerna åt när det kommer till vilken könsidentitet dessa känslor riktas mot. NE, RFSL och UMO beskriver alla tre att en bisexuell person riktar dessa känslor mot män och kvinnor⁴⁶ vilket skiljer sig mot HBTQ-kojan som skriver att känslorna riktas mot ”personer med olika könsidentitet”.⁴⁷

⁴³ Författare nr 4.

⁴⁴ L.E. Edlund, ’pan – Uppslagsverk – NE’, *Nationalencyklopedin*, <<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/pan->>>, 2015-05-01.

⁴⁵ H. Jonsson & L. Tansjö, ’bi – Uppslagsverk – NE’, *Nationalencyklopedin*, <<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/bi->>>, 2015-05-01.

⁴⁶ P. Wiktorsson, ’Sexuell läggning – bi, hetero och homo’, *UMO*, <<http://www.umo.se/Jag/Sexuell-laggning---hetero-homo-bi/>>>, 2015-05-01.

, L.G. Dahlöf, ’bisexualitet – Uppslagsverk – NE’, *Nationalencyklopedin*, <<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/bisexualitet->>>, 2015-05-01.

För att ta upp jämförelsen mellan bisexualitet och pansexualitet använder jag tre blogginlägg tagna från tre olika bloggar. Den första beskriver sin egen attraktion som riktad mot män och kvinnor men definierar läggningarna oklart i ett stycke om bemötande av stereotyper, ”Nä, bisexualitet betyder inte nödvändigtvis att du tror på tvåkönsnormen och bara tänder på just kvinnor och män – att du problematiserar min redan marginaliserade läggning tycker jag är jävligt problematiskt.”⁴⁸. Här görs och avfärdas en koppling mellan bisexualitet och tvåkönsnormen⁴⁹ samt att bisexuella känslor inte bara riktas mot just män och kvinnor. Att inte begränsa känslorna till män och kvinnor tolkar jag som ett uttryck för en pansexuell läggning.

Nästa blogginlägg har namnet ”Bisexuell Vs Pansexuell” och innehåller definitioner av båda läggningar. Texten om bisexualitet inleds med att bisexuella är ”Attraherade av både män och kvinnor (båda könen).”⁵⁰. Genom parentesens kring ”båda könen” görs ett bekräftande av tidigare nämnd tvåkönsnorm samtidigt som det framgår senare, i texten om pansexualitet, att hon beskriver att attraktionen då riktas mot ”..personer av alla andra könsidentiteter..”⁵¹.

Det tredje inlägget som behandlar frågan är även det oklart. Här beskrivs bisexualitet som ”..attraktion till det egna och andra kön.” medan pansexualitet beskrivs såhär: ”..Pan brukar definieras som attraktion oberoende av kön, och gränsen är väl hårfin egentligen..”⁵². Här är definitionen av pansexualitet tydlig medan oklarheten uppstår genom ordvalet i beskrivningen av bisexualitet. Genom att använda ”andra” istället för ”motsatt” öppnas betydelsen upp för fler könsidentiteter än endast de biologiska vilket leder till att betydelsen blir densamma som för pansexualitet. Jag tycker att det är viktigt att belysa mångtydigheten i elementet *pansexualitet* trots att det inte är huvudfokus, just eftersom det är så pass tätt förknippat med bisexualitet att deras meningar gång på gång sammanflätas. Diskursen handlar om att låsa fast en mening vid vardera tecken, göra dem till moment, och för att lyckas med detta måste de definieras utifrån vad de inte är, alltså varandra. Slutsatsen jag drar utifrån mitt material är att bisexualitet som begrepp syftar till en sexuell läggning där känslorna riktas mot män och kvinnor men att den inte utesluter existensen av andra könsidentiteter medan pansexualitet som läggning innebär ett delvis eller totalt avfärdande av könsidentitetens betydelse för

, RFSL, 'Bisexuella – RFSL', *RFSL*, <<http://www.rfsl.se/?p=332>>, 2015-05-01.

⁴⁷ HBTQkojan, 'Ordlista | HBTQkojan.se', *HBTQkojan*, <<http://www.hbtqkojan.se/ordlista>>, 2015-05-01.

⁴⁸ Författare nr 1.

⁴⁹ Tvåkönsnormen syftar till föreställningen om att endast två kön existerar, det kvinnliga och det manliga.

⁵⁰ Författare nr 2.

⁵¹ Författare nr 2.

⁵² Författare nr 3.

känslornas riktning. Vad materialet hittills har visat är dock en inblick i möjligheterna för olika meningar som kan förknippas med de båda.

6.2 Homosexualitet – bisexualitet – heterosexuallitet

Bisexualitetsdiskursen är en del av sexualitetsdiskursen, en pusselbit av den. Den måste alltså analyseras utifrån relationen till andra läggningar, i synnerhet heterosexuallitet och homosexualitet. Som Clare Hemmings skriver så befinner sig bisexualiteten sig i ett mellangrund, både som en del av och som ett mellanrum mellan heterosexuallitet och homosexualitet. Tecknet *bisexualitet* går därför inte att definiera utan denna dikotomi.⁵³ För att komma vidare blir det alltså relevant att inkludera dessa närstående tecken i analysen.

Det råder onekligen skilda åsikter om vad bisexualitet innebär både från ett heterosexuellt perspektiv, ett homosexuellt perspektiv och från bisexuella själva. Tecknet *bisexualitet* blir en av diskursens nodalpunkter som relateras till de tecken som omger det. Det är ett tecken som kan relateras till alla andra tecken inom sin diskurs, både på positiva, som styrkande, och negativa sätt. Jag vill också påstå att det är en flytande signifikant baserat på dess mångtydighet samt olikheterna i meningarna som olika diskurser försöker låsa fast vid det. Då vi lever i ett samhälle med en stark heteronorm så har jag tolkat HBTQ-världen som ett samhälle inom ett samhälle. En community som ger utrymme åt allt som inte får plats inom heteronormen. Bisexualitet inkluderas i detta community eftersom den inkluderar både samkönade och olikkönade sexuella/romantiska praktiker och känslor och därav per definition inte kan klassas som heterosexuallitet.

I och med bisexualitetens inkludering i begreppet HBTQ vill jag knyta an till Bertilsdotters text om det homosexuella privilegiet inom HBTQ-världen⁵⁴. Något som även Malena Gustavsson tagit upp i sin artikel *Till tygellöst leverne – en bisexuell kritik av tvåsamhetens hegemoni*⁵⁵. Det homosexuella privilegiet syftar till HBTQ-världens motsvarighet till hetero-världens heterosexuella privilegium. Med andra ord upplevs HBTQ-världen inte lika inkluderande mot olikkönade förhållanden som samkönade förhållanden. Om en bisexuell person lever med en eller flera partners, av olika könstillhörighet, så definieras dessa förhållanden som icke-heterosexuella och inkluderas då i HBTQ-communityt då samhörighet skapas byggd på delade erfarenheter. Men ifall samma person inleder ett monogamt

⁵³ C. Hemmings, 2002, s. 1.

⁵⁴ H. Bertilsdotter, 'Det homosexuella privilegiet i HBT-land', *RFSL*, 2003-03-27, <<http://www.rfsl.se/?aid=8723&p=3815>>, 2015-02-14.

⁵⁵ M. Gustavsson, 'Till tygellöst leverne – En bisexuell kritik av tvåsamhetens hegemoni', *Lambda nordica.*, 5(2001):1/2, 2001, s. 20-21.

förhållande med en partner av motsatt kön så försvinner de gemensamma nämnare som tidigare som tidigare fungerade enande.

Polygami är även det ett tecken som sammankopplas med *bisexualitet* då det öppnar för möjligheten att kunna ha samkönade och olikkönade förhållanden samtidigt. Jag vill understryka att detta självfallet är en smaksak och att det praktiseras mer eller mindre inom alla läggningar. Dock binder diskursen tecknet med läggningar som bi- och pansexualitet knutet till deras förmåga att rikta känslor mot personer av olika könstillhörighet.

Jag har tolkat *inkludering* som en annan nodalpunkt för bisexualitetsdiskursen. Detta tecken lyser igenom i princip alla texter jag hittills gått igenom. I hetero-världen inkluderas bisexuella främst om de lever i monogama förhållanden med en partner av motsatt kön. De motsvarar då de förväntningar som ställs på subjektpositionen *heterosexuell* som enligt den heterosexuella matrisen länkas till monogami och begär till det motsatta könet. De smälter då in och innefattas av samma lagstiftningar och regler som för heterosexuella. Tillgången till detta heterosexuella privilegium bidrar till ett ifrågasättande av inkludering i HBTQ-världen. Inom HBTQ-världen blir bisexuella inkluderade på grund av sin icke-normativa läggning men påverkas då istället av det homosexuella privilegiet. En syn på pendlandet mellan homosexuella och heterosexuella rum framkommer i ett avsnitt i artikeln *Biidentitet/er* där en av informanterna talar om fördelen med att inte välja om hon ska röra sig i den homosexuella- eller heterosexuella världen. Hon menar att det då är möjligt att kunna ”se emellan, se in i båda kulturerna”⁵⁶. Detta ser jag som en iakttagelse av vad som inom ståndpunkts teori benämns som epistemiskt privilegium. Jag tolkar det så att bisexualiteten marginaliseras på grund av idén att det finns en möjlighet till flykt från det stigma som präglar till exempel homosexualiteten. Olikkönade relationer kopplas till heterosexualitet och eftersom detta är homosexualitetens motpol blir resultatet att bisexuella också interPELLERAS därefter. I och med detta menar jag bisexualitet som en slags minoritet inom en minoritet. Till att börja med så marginaliserar heteronormen HBTQ-personer till att bli en minoritet och därmed innehar de ett visst epistemiskt privilegium i sig. Men på grund av det homosexuella privilegiet och den genomgående ”bifobin”⁵⁷ som också existerar inom HBTQ-världen så hamnar bisexuella i ett marginaliserande förhållande till homosexuella. Därför skulle jag vilja peka på att bisexuella har ett starkare epistemiskt privilegium än homosexuella. Som den starkare parten försätts dock homosexuella i en position där de har möjligheter att utöva epistemiskt våld över de

⁵⁶ H. Bertilsdotter Rosqvist, 'Biidentiteter: presentation av en bistudie', *Lambda nordica.*, 5(2001):1/2, s. 26-43, 2001, s. 41.

⁵⁷ Författare nr 3.

marginaliserade parter som inkluderas i HBTQ-communityt. Detta innebär ett övertag där bisexualiteten regleras utefter de privilegierades villkor samt deras diskursiva sammanhang.

En artikel som handlar om skillnader mellan lesbiska och bisexuella kvinnor i fråga om sexuell identitet och minoritetsstress styrker min förståelse av bisexualitet som en sexuell minoritet inom sexuella minoriteter.⁵⁸ En ytterligare anledning till detta anser jag vara bisexualitetens osynlighet. Med det menar jag att bisexualitet till stor del förblir osynlig eftersom bisexuella relationer allt som oftast passerar som antingen hetero- eller homosexuella relationer. Det är alltså en sexualitet som rör sig i båda världar och därmed tar plats i dessa rum men att rummen hela tiden är någon annans. Ett exempel på detta återfinns i Bertilsdotters artikel där en bisexuell kvinna reflekterar över om hon har rätt att röra sig i lesbiska rum när hon lever med en partner av motsatt kön⁵⁹. I och med att kvinnan ifrågasätter om hon har tillgång till homosexuella rum refererar hon till de tecken som kopplas samman med homosexualitet. Jag tolkar det som att hon upplever att hon har av sagt sig sin queerhet genom att ha ett förhållande med en man. Genom att koppla sin åtrå till en man positioneras hon som heterosexuell och enligt den heterosexuella matrisen blir det meningslöst för henne att uppsöka dessa homosexuella rum. Som heterosexuell kvinna blir attraktionen till andra kvinnor oförståelig. Detta är en aspekt jag finner jätteintressant. En kan utläsa närvaron av uttalat homosexuella rum respektive det heteronormativa samhälle vi lever i och därmed en avsaknad av uttalat bisexuella rum. Det blir alltså en fråga om att ständigt röra sig mellan det ena eller de andra.

Just eftersom bisexualiteten hela tiden passerar som homo- eller heterosexuellitet måste dessa tecken inkluderas i definitionen, den kan aldrig bli självständig i diskursen. Homosexualitet och heterosexuellitet har ett dikotomiskt förhållande där de definieras som varandras motsatser. *Heterosexuellitet* kopplas samman med tecken som *norm*, *tvåsamhet*, *normalitet*, *kärlek* och *reproduktion* medan *homosexualitet* knyts till *stigma*, *översexuellitet*, *perversion*, och *sex*. På grund av sina positioner som motpoler ger de varandra mening men problemet uppstår när bisexualiteten ska definieras. För att bisexualiteten ska kunna definieras behövs även här en motpol. Genom sitt invecklade förhållande är bisexualiteten på samma gång en del av och motsats till både heterosexuellitet och homosexualitet.

⁵⁸ C. Dyar, B. A. Feinstein & B. London, Mediators of Differences Between Lesbians and Bisexual Women in Sexual Identity and Minority Stress. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2(2015):1, 2015, s. 2.

⁵⁹ H. Bertilsdotter Rosqvist, 'Biidentiteter: presentation av en bistudie', *Lambda nordica.*, 5(2001):1/2, 2001, s. 26-43.

I och med detta blir subjektet överdeterminerat då det genom sina (sexuella)relationer positioneras både som heterosexuell och homosexuell. Men försöker ändå skapa en identitet genom att positionera sig som bisexuell och därmed försöka knyta samman dessa motpoler. Men det antagonistiska förhållandet mellan hetero- och homosexualitet gör detta omöjligt eftersom de inte kan kombineras. Subjektspositionen stannar då på *kvinna* och eftersom heteronormen automatiskt kopplar *kvinna* till *heterosexuell*, med begär till män, så blir hon beroende på sitt partnerval klassad som antingen en heterosexuell eller en homosexuell kvinna.

Jag tolkar det som att både *heterosexualitet* och *homosexualitet* är moment och att bisexualiteten genom artikulation försöker göra till element. Bisexualiteten ifrågasätter meningarna hos tecknen *olikkönat sex* och *samkönat sex*. I den hegemoniska sexualitetsdiskursen kopplas olikkönat sex samman med heterosexualitet medan samkönat sex kopplas samman med homosexualitet. Hur påverkas då de monosexuella läggningarna om de som tecken inte förblir moment? Det ligger ett hot i att en olikkönad relation inte automatiskt skulle innebära att relationen var heterosexuell och tvärt om, ett ifrågasättande av den sexuella identiteten. Relationer har en bekräftande funktion som skapar trygghet i och med att de synliggör personers placering på den sexualgeografiska kartan. Om detta förändras påverkas också sättet vi uttrycker vår sexualitet. Eftersom vi lever i en heteronorm förväntas människor vara heterosexuella till motsatsen bevisas. Om inte ens de ”uppenbart heterosexuella” längre är det, måste vi lägga om hela vårt tankesätt. Och i och med det se över heteronormen.

7. Avslutande diskussion

Jag har valt att arbeta diskursteoretiskt med skrivet material just eftersom detta är en form av analys som jag inte tidigare sett inom bisexualitetsforskningen i Sverige. Därför är min mening att denna uppsats bidrar med ett nytt perspektiv till synen på bisexualitet. Genom uppsatsen har jag svarat på tre forskningsfrågor som handlar om beskrivningar av bisexualitet, den bisexuella kvinnan samt bisexualitetens relation till andra sexualiteter och dessa är de poänger jag kommit fram till:

Subjektspositionen *bisexuell kvinna* för med sig diskursbestämda förväntningar och förhållningsregler som jag i analysen gått igenom under rubriken: ”Fördomar och bemötande av fördomar”. Jag har gjort en tolkning av tecknet *kvinna* utifrån den heterosexuella matrisen samt *madonnan*, från madonna/hora-komplexet, och *bisexuell* utifrån dess kopplingar med liknande tecken som till *horan*, från samma exempel. På grund av det antagonistiska förhållandet mellan tecknen *kvinna* och *bisexualitet* kommer subjektet aldrig kunna tillgodose alla de förväntningar och skyldigheter som följer med subjektspositionen *bisexuell kvinna*. Subjektet kommer därför att befinna sig i ständig otillräcklighet och kommer aldrig kunna uppnå de kriterier som diskursen kräver för att hon ska ses som legitim vilket leder till att subjektet överdetermineras. Detsamma gäller för bisexuella praktiker då subjektet, för att legitimeras i sin sexualitet, måste praktisera samkönade och olikkönade relationer parallellt. Om detta inte uppfylls blir subjektet istället klassificerat som homosexuell eller heterosexuell och det blir den valda partners könsidentitet som avgör detta istället för subjektet själv, det blir alltså en fråga om subjektets *äkthet* i sin bisexualitet. Tecknet *bisexuellt sex* görs genom artikulationer från den hegemoniska genuskursen till en negativ form av sexuellt umgänge som, även här, kan jämföras med *horan* från madonna/hora-komplexet. Genom detta kopplas det bisexuella subjektet till tecken som *oversexuell*, *promiskuös*, och i den mån att den handlar om kvinnlig bisexualitet, även till *tillgänglighet*. Det är genom kopplingar mellan dessa tecken flera av de fördomar som tas upp i det självbiografiska materialet har uppstått.

Genom fördomarna och svaren på dessa går det att utläsa försök att från en bisexuell subjektposition, genom artikulation, låsa nya tecken till elementet *bisexualitet*. Dessa försök tyder på att bisexualiteten utmanar momenten *heterosexualitet* och *homosexualitet* genom att försöka göra dem till element. Jag har genom mitt självbiografiska material lyckats identifiera två försvarstekniker för att förhindra denna förändring. Den första är att avfärda bisexualiteten som universell och genom detta kunna förklara de samkönade och olikkönade praktiker som sker även i de monosexuella kontexterna, detta istället för att öppna upp för möjligheten att personer som utåt sett tolkas som monosexuella inte alltid är det. Det andra alternativet jag

funnit är att det bisexuella subjektet avfärdas med att de egentligen är monosexuella men av olika anledningar inte vill identifiera sig som sådana. Båda dessa försvarstekniker upprätthåller framförallt dikotomin heterosexualitet-homosexualitet och bidrar till osynliggörandet av bisexuella.

Jag har genom att göra jämförelser mellan bisexualitet och pansexualitet tolkat den definition av bisexualitet som återfinns i faktatexter som finns publicerade på Nationalencyklopedins, RFSL:s, HBTQ-kojans och UMO:s hemsidor. Via de självbiografiska texterna har jag också använt mig av deras tolkningar för att fånga en del i diskursen. Slutsatsen jag har dragit är att bisexualitet syftar till en sexuell läggning som handlar om känslor som riktas mot män och kvinnor medan pansexualitet handlar om ett delvis eller totalt avfärdande av könsidentitetens betydelse för känslornas riktning. Jag har också uppmärksammat oklarheter som råder i fråga om meningen av bisexualitet och pansexualitet utifrån de självbiografiska texterna. Vissa tolkningar som författarna gjort talar för att pansexualitet och bisexualitet är en och samma sak medan andra skiljt på dem. Genomgående definierade författarna bisexualitet på ett enhetligt sätt medan definitionen av pansexualitet skiftade. Jag ser detta som ett uttryck för att pansexualitet generellt är en okänd sexualitet och att detta till stor del har att göra med oviljan att begränsa sig till fler könsidentiteter än de biologiska.

Jag har gått vidare genom att undersöka bisexualitetens förhållande till heterosexualitet och homosexualitet. *Inkludering* har jag tolkat som en nodalpunkt för bisexualitetsdiskursen då subjektet inkluderas och exkluderas ur heterosexuella och homosexuella sammanhang samtidigt, då bisexuella förhållanden ytligt sett kan tolkas antingen det ena eller det andra. Det bisexuella subjektet har förmågan att smälta in både i heterosexuella- och homosexuella sammanhang vilket också ligger till grund för exkludering då subjektet inte tas på allvar, blir sedd som en svikare eller poser. Detta pekar också på hur bisexualiteten hela tiden rör sig i rum som tillhör någon annan samt uppfattningen om att subjektet, genom att välja en partner, avsäger sig rätten till vissa utrymmen då förhållandet, ytligt sett, uppfattas som monosexuellt.

Jag har kunnat utläsa att bisexualiteten i alla kontexter måste förhålla sig både till heterosexuella- och till homosexuella privilegier vilket försätter bisexualiteten i en marginaliserad position. Med denna position följer ett epistemiskt privilegium men samtidigt möjligheten att bli utsatt för epistemiskt våld.

Då heterosexualitet och homosexualitet får sin mening utifrån att det är varandras motsatser jag utgått från att även bisexualitet behöver en motpol för att kunna definieras. Enligt min tolkning utgörs denna motpol av både heterosexualitet och homosexualitet,

problemet ligger dock i deras antagonistiska förhållande till varandra, att de inte går att kombinera. Subjektet blir överdeterminerat då det klassas som både homosexuell, heterosexuell och bisexuell samtidigt och därmed förväntas förhålla sig till de förväntningar som följer med dessa tre subjektpositioner.

Avslutningsvis skulle jag vilja återkoppla till mitt stycke om pansexualitet. Med tanke på den oklarhet jag stött på skulle mer forskning behövas på ämnet. Jag har själv undersökt forskningsfältet ytligt och erfarit att det finns väldigt lite skrivet. Som jag tidigare konstaterat är även bisexualitet ett litet forskningsfält i jämförelse med homosexualitet men pansexualitetens fält är ännu mindre. Det skulle vara intressant att ta del av exempelvis intervjustudier för att öppna upp för pansexuellas egna berättelser, erfarenheter och definitioner av sin sexualitet.

Källförteckning

Litteratur:

Adeniji, Anna, "Ordningstörande begär: Biteori som kritik av antropologisk sexualitetsforskning", *Lambda Nordica*, 5(2001):1/2, s 54-69, 2001.

Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006.

Andersson, Catrine, "Autonomi och motmakt: om den svenska biteorins uveckling som forskningsområde", *Lambda Nordica*. 10(2004):1-2, s 54-67, 2005.

Anon., *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet, Stockholm, 2002, hittad 2015-05-15.

Tillgänglig på internet via: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Upplaga 3, Studentlitteratur, Lund, 2012.

Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007.

Bertilsdotter Rosqvist, Hanna, "Biidentiteter: presentation av en bistudie", *Lambda Nordica.*, 5(2001):1/2, s. 26-43, 2001.

Bertilsdotter Rosqvist, Hanna, "Maskrosbarn – Historisk genomgång av svensk och internationell biaktivism", *Lambda Nordica.*, 5(2001):1/2, s 84-91, 2001.

Dyar, C., Feinstein, B. A., & London, B., Mediators of Differences Between Lesbians and Bisexual Women in Sexual Identity and Minority Stress. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2(2015):1, s. 1-9, 2015.

Edenheim, Sara, "Handledning i Teratologi – En dekonstruktion av bisexualitet och andra monstrosösa fenomen", *Lambda Nordica.*, 5(2001):1/2, s 70-83, 2001.

Ekström, Karin, "Bisexuell och feminist – En paradox eller den ultimata subversionen?", *Lambda Nordica.*, 5(2001):1/2, s 44-53, 2001.

Eduards, Maud, *Kroppspolitik: om moder Svea och andra kvinnor*, (Ny utg.), Atlas, Stockholm, 2012.

Gustavson, Malena, *Blandade känslor - bisexuella kvinnors praktik & politik*, Kabusa böcker, Diss. Linköping: Linköpings universitet, Göteborg, 2006.

Gustavsson, Malena, ”Till tygellöst leverne – En bisexuell kritik av tvåsamhetens hegemoni, *Lambda Nordica.*, 5(2001):1/2, s 12-26, 2001.

Hemmings, Clare, *Bisexual spaces – a geography of sexuality and gender*, Routledge, London, 2002.

Kangasvuo, Jenny, ”Bisexuality as a Concept in Finland: Signs of Cultural Change?”, I: *Farväl heteronormativitet. Del 1*. Red. Göran Söderström & Jan Magnusson, Lambda Nordica Förlag, Stockholm, s 150–158, 2003.

Lundahl, Mikela, 'Gayatri Chakravorty Spivak och den andres talan', *Glänta (Print).*, 2001:1/2, s. 120-127, 2001.

Lykke, Nina, *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2009.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000.

Elektroniska källor:

Bertilsson, H, 'Det homosexuella privilegiet i HBT-land', *RFSL*, 2003-03-27, <<http://www.rfsl.se/?aid=8723&p=3815>>, 2015-02-14.

Dahlöf, L.G, 'bisexualitet – Uppslagsverk – NE', *Nationalencyklopedin*,
<<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/bisexualitet>>,
2015-05-01.

Edlund, L.E, 'pan – Uppslagsverk – NE', *Nationalencyklopedin*,
<<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/pan->>, 2015-05-01.

HBTQkojan, 'Ordlista | HBTQkojan.se', *HBTQkojan*, <<http://www.hbtqkojan.se/ordlista>>,
2015-05-01.

Jonsson, H & Tansjö, L, 'bi – Uppslagsverk – NE', *Nationalencyklopedin*,
<<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/bi>>,
2015-05-01.

Lambda Nordica, 'lambda nordica', *Lambda Nordica*, <<http://www.lambdanordica.se/en/>>
2015-05-01.

RFSL, 'Bisexuella – RFSL', *RFSL*, <<http://www.rfsl.se/?p=332>>, 2015-05-01.

RFSL, 'Fördomar om bisexualitet – RFSL', *RFSL*, <<http://www.rfsl.se/?p=692>>, 2015-05-01.

Wiktorsson, P, 'Sexuell läggning – bi, hetero och homo', *UMO*,
<<http://www.umo.se/Jag/Sexuell-lagging---hetero-homo-bi/>>, 2015-05-01.